

De Metselaar en de Revolutie

J.J. Cremer's blauwdruk tegen het communisme
(1870) en het historische debat.

Een educatieve verkenning van de 'Brief aan alle Nederlandsche werklieden' en de literaire receptie.

Context: Een Tijd van Onrust (1870-1871)

1864

Oprichting Eerste Internationale (Londen). Radicale ideeën van Karl Marx bereiken langzaam Nederland.

1870

Auteur J.J. Cremer klimt in de pen onder het pseudoniem 'Jan Stukadoor' om de arbeidersklasse te waarschuwen.

1871

De bloedige Parijse Commune bevestigt voor velen de gevaren van een gewelddadige arbeidersrevolutie.

Het Ontwaken

De Nederlandse arbeiderswereld stond op een kruispunt. Cremer's brief was geen academisch essay, maar een gerichte interventie om de Nederlandse werkman weg te houden van buitenlands radicalisme.

Profiel: 'Jan Stukadoor' (Pseudoniem)

Beroep:	Metselaar (verstaat zijn vak zoo goed als zijn baas).
Inkomen:	9 gulden per week (gemiddeld, zomer en winter).
Gezinssituatie:	Vrouw ('Jans'), 5 kinderen, en een halfblinde, inwonende moeder (weigerachtig tegenover armenzorg/bedeling).

De Pijlers van Jan's Leven

Het Kapitaal van Jans

Zijn vrouw is zijn kapitaal. Ze maakt van één gulden twee, stopt vier sokken in tien uur, en is altijd vrolijk.

Absolute Nuchterheid

Strikte afwijzing van alcohol ('klare'). Drank is de duivel die gezinnen ruïneert.

“Ik heb nog nooit honger geleden... Als alleman zoo'n vrouw had, dan was er geen armoe.” (Cremer, 1870)

Het Gevaar: De Illusie van de Internationale

De Illusie (Volgens buurman 'Van Vlot')

De Internationale belooft 'maatjes-egaa!': het kapitaal van koningen en prinsen wordt verdeeld. Iedereen is gelijk, en de grote huizen in de Maliebaan worden verdeeld.

Karakteristiek: Van Vlot is een dronkaard die het revolutionaire 'vetje' (de buit) wil verbrassen.

De Realiteit (Volgens Jan)

Verdeling leidt tot chaos. Leaders gaan er met de buit vandoor naar Amerika.

Het Schrikbeeld: Gewelddadige revolutie eindigt in moord. (Verwijzing naar de Parijse Commune waar werklieden 'als krenge in de kalk verbrand' werden).

Het Logistieke Argument - 'Wie bouwt het huis?'

De Val van Specialisatie

Als we alle rijkdom en huizen afbreken en gelijk verdelen, moet iedereen zijn eigen huis bouwen en zijn eigen graan dorsen.

Hoofdarbeid vs. Handarbeid

De dominee, de professor en de notaris kunnen niet metselen. Zij doen 'fijn werk met het hoofd', de metselaar 'grof werk met de handen'.

'Hoofdarbeid'

'Handarbeid'

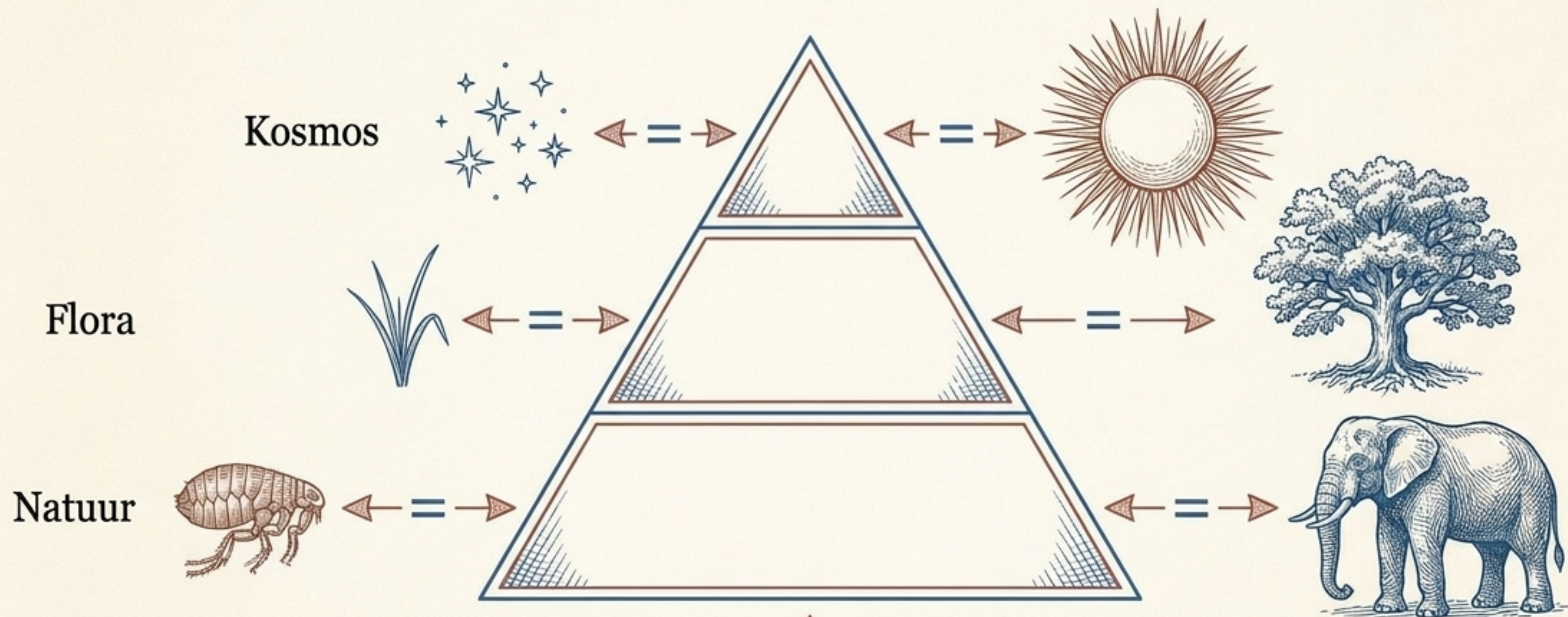

De Illusie van Zelfredzaamheid

Zonder kapitaal en gespecialiseerde kennis komen grote infrastructurele werken (zoals spoorwegen of het leegmalen van de Haarlemmermeer) nooit tot stand. Absolute gelijkheid leidt tot universele armoede.

Het Theologische Argument - 'De standen zijn van God'

Cremer's diepste overtuiging is dat ongelijkheid de basiswet van de natuur en de schepping is.

Neem jij één stand uit de wereld weg... en de heele boel leit op z'n gat.
Opstaan tegen de standen is opstaan tegen God en de natuur.

De Oplossing: De Nationale Werkmansvereniging

DOEN

Sluit je aan bij een Nationale vereniging
(kost slechts 12 stuivers per jaar).

Onderhandel in redelijkheid voor beter loon.

Werk hard, wees nuchter, en stuur kinderen
naar school.

Zoek naar een billijke 'winstdeling' met de
patronen (een zeer modern idee voor 1870!).

NIET DOEN

In zee gaan met de 'vreemde poespas'
(Fransen en Pruisen van de Internationale).

Staken of de bazen bedreigen.

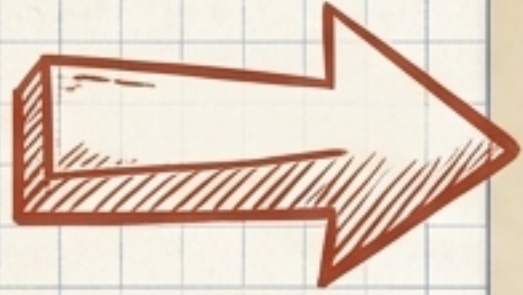
Wachten op een 'vetpot' van de rijken of
looneisen van bazen die slecht werk leveren.

DEEL II: DE BLAUWDRUK GETEST

Historische reacties, literaire kritiek en de werkelijke plaats van J.J. Cremer in de 19e-eeuwse klassenstrijd.

Context: Cremer's brief werd veel gelezen, maar hoe keken tijdgenoten en latere historici naar deze vrome, paternalistische metselaar?

Was Jan Stukadoor Geloofwaardig? (Visie van A. Saalborn, 1931)

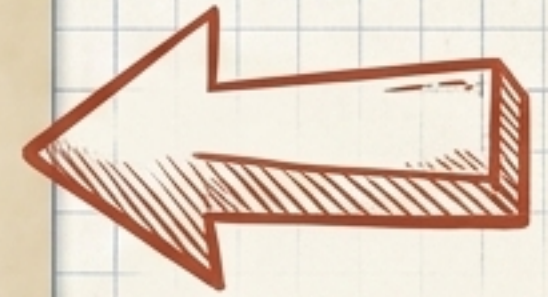

De Taal: Jan schrijft 'behoorlijk Nederlands' omdat Cremer de ontwikkelde burgerij niet wilde afstoten.

aan de financiële voorrechten van bepaalde standen. Jan Stukadoor moet daar niets van hebben.

De brief is in behoorlijk Nederlandsch gesteld, omdat het handschrift volgens Cremers bijschrift „gesteld” was „onder toezicht van zijn neef den hulponderwijzer B.”

Overtuigd als hij was, dat een nederlandsch arbeider in 1870 niet in staat was op een leesbare wijze zijn gedachten op te schrijven, doet Cremer ook geenerlei moeite, het jargon der werklieden te benaderen, al laat hij hier en daar een bovendien nog verzachte krachtterm staan. Blijkbaar wilde de auteur zijn braven stukadoor niet blootstellen aan den minachtenden spot der ontwikkelde burgerij, die zijn geschrift onder de oogen zouden krijgen.

De Argumentatie: Jan's redeneringen tegen het communisme waren eigenlijk 'kinderachtig' en onwaarschijnlijk voor één bestaande arbeider.

Toch was het type niet compleet verzonnen. Jan weerspiegelde feilloos de aangeboren onderdanigheid, de godsdienstzin en de vrees voor het gezag van de brede Nederlandse bevolking in 1870.

De Tijdgenoot Grijpt In: Stukadoor vs. Schaver

Jan Stukadoor (Cremer)

Piet Schaver (Echte Timmerman, 1871)

De Overeenkomst (Anti-Communisme)

Absolute afwijzing van revolutie en gelijkheid.

Helemaal eens. Maakt de gelijkheid belachelijk. Zoals hij sappig schrijft: *“De barones mocht dan wel de stoep dweilen en de graaf met de moker zwaaien; ik bedank er voor om met die heeren en dames te ruilen, de eene helft kan het toch niet.”*

Het Verschil (De Realiteit van Armoede)

Tevredenheid is de sleutel; armoede is vaak eigen schuld (drank, luiheid).

Slaat hard terug. Vindt dat Jan het niet begrijpt. Hij stelt: *“Je praat als een kind van vijf jaar, en begrijpt niet een sikkepitje van den waren toestand der werklieden.”*

Ze praatten langs elkaar heen. Beiden verwierpen de Internationale, maar Schaver zag de bittere armoede die Cremer met paternalisme bedekte.

Cremer's Wederhoor (Het 'Antwoord' aan Schaver)

Eigen Kracht:

Cremer benadrukt dat liefdadigheid alleen de 'armen' helpt. De échte werkman moet door eigen kracht omhoog.

De Plicht van de Top:

De hogere standen mogen niet in de weg staan, maar moeten helpen. Fabrikanten zijn verplicht middelen te beramen om de werkman 'op te heffen uit zijn beklagenswaardige staat'.

Het Loonevenwicht:

Lonen moeten niet onredelijk worden opgedreven, maar moeten billijk in evenredigheid staan.
Cremer's condition that wages must be "in billijke evenredigheid staan tot de prijzen der eerste levensbehoeften."

Synthese: Waar stond Cremer werkelijk? (H. Sanders, 1952)

Links
(Radicaal)

Midden
(Pragmatisch Progressief)

Rechts
(Conservatief / Niet-betrokken)

Karl Marx & De Internationale.
(Klassenstrijd, omverwerping van het systeem).

J.J. Cremer.
Sanders stelt dat Cremer's voorkeur voor praktische hervormingen zoals loonsverhoging en kortere werktijden getuigde van een 'gezonde werkelijkheidszin.'

Ter Haar & Beets.
(Hadden geen enkele notie van wat er werkelijk onder het volk leefde).

Cremer was geen revolutionair, maar begreep dat je communisme alleen kon bestrijden door er een praktisch alternatief voor in de plaats te zetten.

Conclusie: De Architectuur van een Tijdperk

De Brief (De Boodschap)

Een anti-communistisch, paternalistisch pleidooi dat de Nederlandse arbeider opriep tot nationale organisatie, nuchterheid, en vertrouwen in de goddelijke klassenorde, in plaats van buitenlandse revolutie.

De Reacties (De Wrijving)

Tijdgenoten (Schaver) en latere critici (Saalborn) vonden de toon kinderachtig en blind voor de rauwe, bittere randen van de armoede die niet simpelweg met 'hard werken' op te lossen was.

De Historische Realiteit (De Synthese)

Ondanks de literaire tekortkomingen, weerspiegelde Cremer accuraat de aarzelende, gematigde opkomst van het Nederlandse sociale bewustzijn rond 1870, waar praktische hervorming (Sanders) de voorkeur kreeg boven radicale theorie.